

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argvmento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

XLIII. Antonio Frontoni, utrùm dolores corporis graviores, an animi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

here, non moderari futura. Hæc Divinæ providentiæ relinquenda; sicut flavij, nunc levis & pacati, nunc rapidi & violenti cursum temperare non possumus, ita neque rerum futurarum eventus, nunc tranquillos & sedatos, nunc concitados & turbulentos, mortalibus immutare fas est. At quorsum ego hæc? an ut te admoneam, singulari prudentia, & exquisito judicio virum? hoc equidem sit, facem soli, undas Araxi inferre. Quod scripsi, debebam amicitia nostræ, cujus tua erga me officia quia sunt plurima, accipe gratam in reciproco affectu voluntatem, & cura, ut tibi, mihi, & bonis omnibus valeas, & inutiles angores tradas ventis, in mare Creticum ferendos.

XLIII.

ANTONIO FRONTONI,

Salutem.

*Utrum dolores corporis graviores,
an animi.*

Quoniam delectant te epistolæ, non tam officiorum elegantijs comptæ, aut rerum novarum narratiunculis curiosæ, quàm

X

Philo-

Philosophorum doctrinâ eruditâ, perscribendum tibi duxi, quid non ita pridem in disputationem venerit, super *Quæstione: Utrum dolores corporis graviores sint perpeſſu, an animi?* Lycæum erat conclave, in quo ægrotus jacebat; lectulus cathedra, quam patiendo magis, quàm agendo Philosophia occupabat; disputatores, submissiore tamen voce, ne quid molestiæ jacenti crearetur, agebant amici quidam nostri, Sacris profanisque litteris egregiè exculi. Assederamus decumbenti Hippolyto Macrino, viro probò & docto; nomina eorum *Aloysius Quietanus Chrysologus Fossianus, Vitalis Rotarius, Angelinus Pecticanpius.* Animus nobis erat, consolationem adhibere ægrotanti. Post salutationem primam, ut fieri solet, sciscitatio injecta, quæ se haberet, & quid maximè doleret. Ille alto cum gemitu illud in Psalmis repetebat: *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me.* Patior cruciatus vivus, sentiensque, haud absimiles tormentis erebi, si æternitas absit. Hic *Aloysius*, ut ipse erat animi pacati, & nomini suo convenientis, ut ægrotum quoque pacatiorem redderet, mihi Hippolyte, inquit, quàm nostri cruciatus nulli sunt, si ad inferorum supplicia comparentur;

tur; nemo ea vel cogitando, nedum fando explicet. Tum *Hippolytus* iterum profundius suspirans, ô miserum, ait, animæ meæ hospitium! vixisse malim, quàm vivere, ita me excruciat renum dolor, & vesicam infestans calculus, quem rectius ponderosum lapidem appellârim. Verè non est dolor, sicut dolor meus. Ad hæc *Possanus*, quàm multi sunt, ô Hippolyte, qui graviora passi, dolorem tolerantia vicerunt! Jobum vel obiter cogita, morborum omnium theatrum, & morbidorum exemplum. Quod enim genus ægritudinum est, quo non ipsum exercuit Acheronticus tortor? Cruciabat pleuritis, nephritis, calculus, arthritis, podagra, chiragra, putredo viscerum; verbo, merum pus erat, & ulcus; omnium cruciatuum ei cohors incubuit. Hoc exemplo firmanda est patientia nostra, in hoc teatro persona nobis quoque agenda. Non mihi sunt fibræ ferreæ, inquit æger, non robur æneum, ut tanti Actoris partes, qualis *Hussæus* Princeps fuit, mihi suscipiendas, vel imponendas existimem. Subjecit *Rotarius*: at neque ille excisus erat ex Caucaso, id quod de se fatetur in historia, & longa serie calamitatum suarum: *Pelle & carnibus vestisti me; ossibus & nervis compegisti me.* Sensit enim-

verò dolores, sed fortior ijs extitit, & acerbiora, quàm profana philosophia concipere potuit, invictâ constantiâ pertulit. Tum Hippolytus: non potuit tamen ille dolorum victor, quin in questus ora laxaret, & in miserias se natum deploraret. Angelinus, ut aliquid concederet dolenti, subjunxit: verè pronuntiavit Plato, quando corpus humanum omnium miseriarum officinam appellat; in hac tamen officina, Christiana patientia elaborat coronam sideribus inferendam. Hoc ipsum corpus, inquit Aloysius, palæstram dixeris, in qua cum doloribus luctatur tolerantia, palmam refert constantia. Quidam vocavit stadium, in quo curritur etiam sine manuum & pedum usu; bravium est, caeleste præmium. Sub hæc *Possanius*: Est, qui hanc corporis nostri compagem nominavit organum, quod, doloribus pulsatum, sonitum edit, dulcem, si DEI voluntati conformem; dissonum, si ab ea discordet. Lemma additur: *Multo fit plausus ab ictu*. Stateram alius ægrotantis lectulum vocavit, in qua virtus appenditur, quid ferre vel valeat, vel horreat. Hic *Rotarius*: hanc ipsam Corporis nostri sarcinam non nemo pharetram nuncupavit, ob mærores & angores omni gladio ancipiti

pene-

penetrabiliore. David has sagittas sentiens
 exclamavit: *Sagitta tua acuta.* Angelinus
 occasionem, ait, his verbis præbes, Vitalis,
 ut affirmare non dubitem, animi dolores &
 ægrimonias longo post se intervallo relin-
 quere cruciatus corporis. DEUM ipsum te-
 stem habemus in clivo olivario ingemiscen-
 tem: *Tristis est anima mea usque ad mortem.*
 Matth. 26. animi namque vulnera vincunt
 omnem doloris corpori acerbiter. Sira-
 cides ait: *Omnis plaga, tristitia cordis est.*
 c. 25. v. 17. Hippolytus: Toto corpore lan-
 guet. Aloysius: Si non languet corporis ho-
 spes animus, bene est, quidquid tuguriolo suo
 evenerit. Hyppolitus: Verè Seneca, *Nullus*
vitam accepisset, si daretur scientibus. Id
 ego nimis quàm luculenter experior. Fossa-
 nus: obfirmatus ad patientiam animus, miti-
 gat dolorem. Hippol. Aliter hæc disputan-
 tur in scholis, aliter sentiuntur in lectis: sen-
 sibus meis credo. Fossan. Sensuum fallax est
 iudicium. Hippol. Ita quidem Philosophus
 quidam olim de Phalaridis tauro loquebatur;
 & alius corpus follem dicitabat, quòd, licèt
 in mortario tufum, ad animum non penetra-
 ret. Ego aliter iudico. Fossan. Quid possit
 animus fortis in dolores, etiam gentiles do-

cuerunt. De C. Mario referunt historiam, eum cum tibiae varices secarentur, vetuisse lealligari. Recentius & majus est, quod de adulescente quodam, nobili stirpe nato, legitur, cui dum putridum crus amputandum, & candenti ferro adurendum esset, non tantum noluit ligari, sed serena fronte testudinem postulavit, atque ita fides tetigit, ut modulatum nulla vis doloris turbaret. *Engelgrave Lux. Evang. P. 2. Dom. 2. Quadrag. §. 2.* Ex quo consequitur, sensum doloriferum maxime in apprehensione mentis consistere; quæ quantò nobilior est quàm corpus, tantò perpeffiones ejus graviores sunt, & vehementiorem faciunt impetum. *Aloysius:* In eandem concedo sententiam, & animi cruciatus corporeis præponderare assero. Jobus, de quo mentio injecta est, tametsi dirissima quædam corpore pertulerit, horridiora tamen, credo, fuisse, quæ in animum sæviebant. Quid enim asperius toleratu, quàm Virum Principem, è faventissima fortuna ad extremam inopiam, & finetum usque dei jci? quid indignius, quàm lautis in rebus nuper dominantem, velut vivum cadaver ab amicis & domesticis desereri, & velut funus ante funus efferi? quid toleratu difficilius, quàm à conjuge (quæ sola in tanta
magna

magna familia, levaminis causâ relicta videbatur) convitijs impeti, & amaros sarcasmos audire? Hæc nullum quidem in corpore vulnus faciunt, nullos cruciatus inferunt, sed virum etiam fortissimum de robore & constantiâ animi dimicare cogunt. *Hippol.* At ægri tudines animi sola voluntate curari possunt; cruciatus corporis etiam inviti perferre cogimur. *Rotarius*: Atqui haud pauci sunt, qui voluntatem & imaginationem faciliùs à sensu doloris, vulnerum & plagarum abducunt, quàm qui eam à perturbatione iracundiæ, ambitionis, avaritiæ, invidiæ, tristitiæ, spei, timoris, odij, amoris abstrahunt. Ægritudo animi est illa aquila, quæ Promethei jecur; ille vultur, qui Titij viscera corrodit, exedit, depascitur. Sensit has feras infelix ille Cainus, primus parricida, cui post invidentiam fraternæ probitatis, & apud DEUM gratiæ, post cædem patratam, *concidit facies*; pallor, macies, & perpetuus tremor prodiderunt, qualibus intus tormentis excrucietur; ipse suû carnifex, tortor, & dirum supplicium; clamor innocui sanguinis vagabundum & desperabundum circumegit, & coëgit

*Nocte, dièq; suum gestare in pectore testem,
Occultum quatiente animo tortore flagellû.*

Si Procopio apud Cornelium in 4. Gen. cre-
dimus, ubique exagitabatur, & cum oculos
in terram deiceret, contra se serpentes vene-
no, leones dentibus, ungtibus urfos, tauros
cornibus, calcibus equos in se irruere; cum
lumina cœlo obverteret, fulmina, & extrema
quæque intentari videbantur. *Aloysius*: Non
mitius affligitur, quem arcanis stimulis Am-
bitio fodicat. Exemplo est Aman, ille sacra-
parum apud Assuerum Regem Princeps; o-
missa Mardochei genuflexio, quantis tumul-
tibus pectus ejus implevit, quibus æstibus ja-
ctavit, quo pudore & vindictæ æstu animum
versavit, diversisque miscuit affectibus? Uni-
cus speratæ reverentiæ neglectus adeo homi-
nem ambitiosum furiavit, ut in tantis opi-
bus & honoribus, quibus in Aula florebat,
nihil se habere putaret, quamdiu viveret
Mardocheus: atque hunc, quem interpreta-
batur, contemptum tam indignè tulit, ut fu-
rori suo universam Hebræorum in provincijs
Assueri gentem immolare cogitaret. Achito-
phel quoque è primis Davidis consiliarijs
suum ab Absalone spretum consiliam præ im-
potentia fastûs & arrogantia non ferens, sibi
gulam laqueo fregit. Haud leniores sunt cru-
ciatus & interna illorum tormenta, quos cu-
pida

pido habendi exagitat; assiduis curis & angoribus velut in rota Ixionia gyrantur, ut vel acquirant, quod nondum habent, vel augeant, aut certè non amittant, quod habent. Hoc Poëtæ per fabulam Tantalii, poma capiti imminentia captantis, expresserunt. Quis atrociora in læto inter corporis dolores sustinuit? quem morbi ita torserunt, ut Euclionem lucri cupidum frustrata desideria sua? *Fossanus*: Quod Satyricus de livore dixit, hoc de tristitia quoque clusæ spei, de terrore imminenti mali applicare licet:

Invidiâ Siculi non invenère tyranni

Tormentum majus.

Mæror ubi semel animum occupavit, vitam ipsam reddit odiosam. Poëta vocat *tristem agrimoniam*, Horat. Epodon. Ode 17. *quemcunque oppressit, volet modo altis desilire turribus, modo pectus ense recludere, modo vincla gutturi necere*. Hippocrate teste, ubi hæc anxietas animum corripuit, *lucem atque homines fugit, & tenebras amat, timor invadit, ad contactum dolet & expavescit, terri culamenta horrenda videt; hæc homini tabes & lethale venenum est*. Veteri jambo:

Metus futuri gaudium omne strangulat.

X 5

Sira-

Siracides ait : *Multos occidit tristitia.* cap. 30. v. 25. Est serra, quæ paulatim animam à corpore dividit ; est carnificina, quæ dilacerat omnes vires & facultates hominis ; est *spiritus exsiccat ossa*, Prov. 17. est tineæ, interiora depascens ; est teredo, medullas absumens ; est proles malæ conscientiæ ; est perpetuum spectrum, pavorem & metum supplicij incutiens. De hac lue infectis Juvenalis Sat. 13.

Hi sunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,

Cùm tonat, exanimes primo quoque murmure cæli.

Exempla volumus : Caligula Imperator sceleratus ad minima tonitrua & fulgura, caput obvolvere, sub lectum se condere, in subterraneas cellas refugere, corde compavescere, trifulcum Jovis telum formidare. Sueton. c. 50. Artemon homo improbissimus, semper lecticâ vehatur, & domi confidens duos è famulis scutum supra caput obtendere jubebat, ne quid ex alto decideret, aut improvise feriret, Caussinus in symb. Dionysius Syracusorum tyrannus, tonsoris metu, tondere filias suas docuit, nec his adultis ferrum ausus est committere, sed loco novaculæ,

vaculæ, candentium juglandium nucum putaminibus barbam sibi & capillos aduri volebat; lectum, quasi castra, latâ fossâ cinxit, in quem se ligneo ponte adducto recipiebat. Clearchus, Ponticus Tyrannus, somni tempore serpentis in morem convolutus, se in aream condebat. Argivus Aristodemus pensili porta, scalis subtractis, gallinarum instar se in superius cænaculum abdebat, ne qua vis subito ingrueret, ut meritò dubites, an hanc insaniam Heracliti potiùs lacrimis, an Democriti risibus excipias; digni profectò stultorum ergastulo, in quo *Ultrices posuere cubilia curæ, Timor & Metus* intentant poenas, & futuris dejecto animo nullam quietis partem concedunt; quo quidem supplicio, nescio, an majus sit, ullive corporis dolores cum eo conferendi? *Angelinus*: At, meâ quidem sententiâ, crudeliorem tyrannidem exercet in mentem sibi subditam impurus & lascivus amor. Hanc pestem luculenter depingit *Comicus* in *Comædia*, quam vocat *Cistellariam*. Ignoscite, si paullò plura ex ea recito, est enim pictura ad vivum expressa. *Alcesimarchus* nominabatur adolescens, cujus jecur *Cupido* improbis aduffit flammis: ejus verba sunt:

Cre-

*Credo ego Amorem , primam apud homine.
carnificinam, commentum.*

*Hanc ego de me conjecturam domi facio, ne
foris quæram.*

*Qui omnes homines supero atque antideo
cruciabilitatibus animi :*

*Jactor , crucior , agitor , stimulator , versor
in amoris rota miser ,*

*Exanimor , feror , differor , distrahor , divi
pior , ita nubilem mentem habeo.*

*Ubi sum , ibi non sum : ubi non sum , ibi est
animus.*

*Ita me amor lassum ludificat , fugat , agit,
appetit ,*

*Raptat , retinet , jactat , largitur ; quod dat,
non dat ; deludit :*

*Modò quod suavit , dissuadet ; quod dissua-
sit , id ostentat.*

Mihi nulla abest perditio pernicies.

*Hem cruciatus & equuleos hominis vesano
amore jactati , raptati , dilaniati , & instat
Hippolyti aut Metij Suffetij in diversas par-
tes à perturbationibus , veluti equis in abru-
pta concitatis , distrahti. An est ulla mise-
ria corporis , quæ cum his ærumnis & ja-
ctationibus conferatur ? Infelicissimi profec-
tò mortalium , qui suis affectibus in trans-
versum*

versum acti, coguntur irrequietas tolerare, non dicam dies & noctes, sed horas, & horarum divisa spatia! Quàm contrà felices illi, qui sciunt dolores corporis in lucra animi vertere, virtutis aurum è languidis membris effodere, & in infirmitate fortes esse. Et quis miseros ac calamitosos illos dixerit, quibus animus rectè conscius est quoddam in æstu refrigerium, in luctu solatium, in tormentis lenimen? Quorum in numero, cum tua te virtus, Hippolyte, reposuerit, habes potiùs, cur Numinis in te clementiam agnoscas, & lætus grates agas. *Hippolytus*: Equidem vestrum hoc colloquium est mihi instar blandè sibilantis auræ, quæ pectoris intima permeat, & urentem lectulum rosis insternit; est velut schola, in qua melior philosophia docet patientiam. *Aloysius*: Gratum nobis erit, si qua accessio ex nostro sermone ad aliquod tibi levamen facta sit; neque existimes, hujus dissertatiunculæ scopum fuisse, quasi doloris omnem tibi sensum excutere vellemus, sed ut illius acerbitatem leniremus, mentisque infractæ celsitudinem etiam in fracto corpusculo suspiceremus. Domi tuæ, quod Pecticampius dixit, consolatorum habes integram conscientiam, sceleris-
que

que puram; hæc tibi mœrores abstergit, hæc
 tristitiæ nubes dispellit, pectoris angustias
 laxat, aculeos morbi mitigat, mentem se-
 renat, & vires adversus ægritudinem con-
 firmat. *Hippol.* Gratias ingentes pro ani-
 missima visitatione: juvabit hujus collocutio-
 nis meminisse; videor jam levamen persen-
 tiscere; vestræ humanitati in acceptis refe-
 ro, quidquid solatij & lenimenti accessit
 mihi. Valete viri optimi; ego quoque, si non
 ut volo, certè ut possum, & quidem meliuscu-
 lè, vestra dissertatione excitatus, valebo.
 Me demissè & enixè in omnium preces com-
 mendo. *Aloys.* Te citò convalescere opta-
 mus. Vale. *Fossanus:* DEUS faveat nostris
 votis, ut nos favemus tuæ valetudini. *Ro-
 tarius:* Vale. *Angelinus:* Vale. Atque his in
 hunc modum dictis ac disputatis, redeo ad
 te, Antoni, cui epistolam inscripsi; si æ-
 quò prolixior, id prolixo meo in te affe-
 ctui imputa. Commendo tibi Charinum,
 Præceptorem domesticum, ad sacros Ordines
 aspirantem; cui si de toga Ecclesiastica
 provideris, gratiam à DEO inibis. Francis-
 sco tuo, meoque, libellum hisce acclusum
 xenioli loco trade, qui est de *Imitatione
 Christi*, ut inde maturè discat *virtutem, ve-
 rumque*

rumque laborem cœlo impendere. Cura moneri operas Typographicas, adjuncto etiam auctario mercedis, ut diligentiam & accuratorem in epistolis meis typo imprimendis adhibeant, & opus maturent. Typotheta præsertim adhortandus, ut quàm emendatissimè Characteres collocet, ne libro erroribus & mendis infecto accidat, quod Martialis suo minatur:

Ibis ab excusso missis in astra sago.

Quanquam juxta eundem:

*Non opus est nobis nimium lectore guloso;
Hunc volo, qui fiat non sine pane satur.*

Nucleum in epistolis, non corticem quæro. Bibliopegus quoque urgendus, ut consuat Hungarico-Turcicam nostri temporis historiam; nam libri novitas & curiositas orexin excitabit legendi. Horologopæus acceptam à me ante aliquot septimanas machinulam horariam expediat, delirantes rotulas recomponat, & ad motus, dimensis intervallorum spatijs ciendos, reducat; ignosce, has negotiorum minutias committenti; novi famulum tuum Stasimum, ut figularis rota in ob-eundis hujusmodi negotiolis circumagitur. Saluta ex me communes amicos; tu præcipuè salutem tuam cura, & mihi non diu post rescribe

rescribe. Sed quid ? panè omiseram. Martianus redijt ex Ungaria, salvus quidem, sed truciore vultu, & horridis capillis, ut ipsa specie externa videatur militarem terrorem incussisse hostibus; mira narrat de bello Turcico, quæ memorare supersedeo; ipse enim tibi referet, & aures periculorum horrore delectabit.

XLIV.

EUTROPIUS PARENS
TIBURTIO FILIO.

--- *Sapientia prima,*
Stultitiâ caruisse. Horat. Epist. 1.

IN felices dicuntur esse Reges, quòd in summa rerum abundantia egeant, à quo verum audiant. Hac tu penuria videris laborare, & te ipsum non nôsse, vel quia non est, qui tibi *vellicet auriculam*, & te ipsum tibi ostendat; vel quia tu adeo surdus es, ut meliora monentes auscultare nolis. Satis diu hanc tuam vecordiam dissimulavi: Jam urget me conscientia mea, & improbitas tua, ut, quis & qualis sis, partim ex mea, partim aliorum